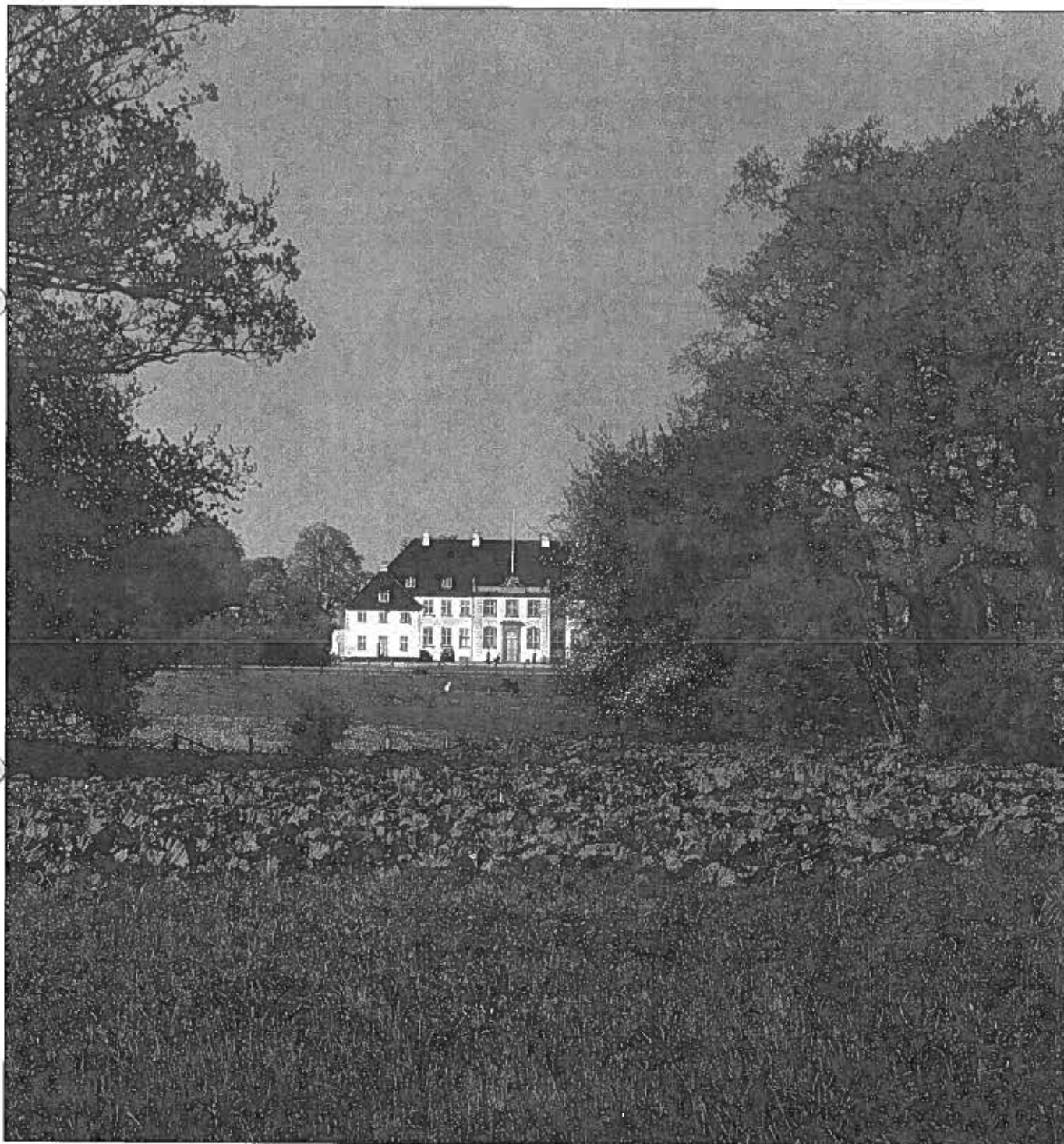

Om nutid og fortid på Svenstrup Skovdistrikt

Af: Skoutaksator Børge H. Larsen, Lindum Skovridergård, Tjele.

Særtryk af artikel i Rummeteren - Skov Klub Information

April 2001

Om nutid og fortid på Svenstrup Skovdistrikt

Af: Skovtaksator Børge H. Larsen, Lindum Skovridergård, Tjele.

Ca. 90 forstmænd og andre skovhistorisk interesserede var mødt frem til Skovhistorisk Selskabs forårstur til Svenstrup lørdag den 6. maj, 2000, hvor man bl.a. hørte om konvertering fra nål til løv, fredning af fortidsminder og den gamle dyrehave med guldaldermotiver

I det skønneste, lune majvejr samledes man på pladsen ved avlsgården, hvor der blev budt velkommen af Skovhistorisk Selskabs formand, Jette Baagøe og Svenstrups ejer, Chr. baron Wedell-Neergaard.

Wedell-Neergaard indledte med at fortælle om godsets historie:

"Vi står på en vidunderlig plet på Midtsjælland. Godset tilhørte oprindelig munkene i Antvorskov Kloster og kaldtes derfor Brødre Svenstrup, i modsætning til Søster Svenstrup i Daastrup, der ejedes af Sct. Clara Nonnekloster i Roskilde.

I 1454 mageskiftede Antvorskov Kloster godset til Roskilde bispestol. Efter reformationen blev Svenstrup et kongeligt len, og det forblev det indtil 1666. Frederik III sælger godset til ærkebiskop Hans Svane. I 1751 købte krigsråd Peter Johansen Neergaard Svenstrup, og det var hans søn, der opførte godsets hovedbygning 1782-84, og det er nu 9. generation af slægten, der ejer Svenstrup.

I det 19. århundrede var der kun 2 ejere, og man fik en meget flot skov, hovedsagligt bestående af store løvskove.

-Hvordan de ældste af disse løvskove kunne se ud, kan man få et indtryk af ved at kaste et blik på billedet i bogen "Skovfolk og Skytte" af Ole Højrup (Herregårdsliv 4) Nationalmuseet 1981, på side 16.-

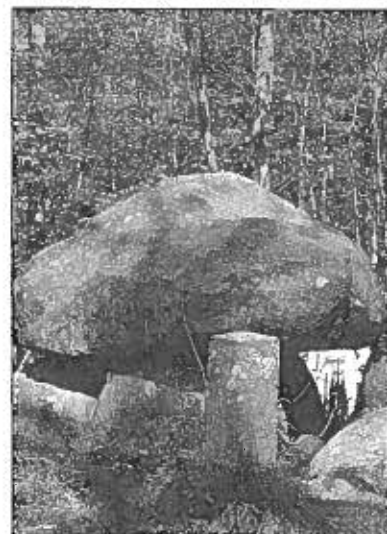
Så smuk tager Svenstrup hovedbygning sig ud, set fra vejen ved dyrehaven.

Svenstrup gods er i dag på 2400 ha, hvoraf de 1723 er skov. At der i det 19 århundrede stod så meget træ, skyldtes, at når skovrideren sprang ud for at vise ud, så sagde ejeren: "Nej, herr skovrider, skal vi ikke lade det træ stå?", og sådan gik det hele tiden.

Derefter fulgte et kort indlæg af naturvejleder Asta Israelsen, der fortalte om Skovbo Naturskole, der ved samarbejde mellem Svenstrup gods og kommunen blev oprettet i 1994. Man vil gerne have skolebørnene med ud i skoven, så de kan lære noget om naturen.-

Fortidsminder i Klosterskov

Selskabet steg så i busserne, og man trillede ud til Klosterskoven, hvor man samledes om en flot runddysse, hvor naturvejleder Birgitte Nordby på en levende måde fortalte om fortidsminder i vore skove. "Denne dysse er fint bevaret. Det var kun igennem et par hundrede år i oldtiden, at man anlagde runddysser

men de har været brugt i meget længere tid.

Først i kristen tid er man begyndt at ødelægge disse dysser, da man brugte sten fra dysserne til bygning af herregårde etc.

I 1850 satte man en pæl på de fredede høje, og der blev foretaget en registrering af højene, - men kun i det åbne land. Og i 1937 blev alle høje fredet ved naturfredningsloven. Stenen med F.M. er tilhugget af bornholmsk granit.

I 1998 blev alle høje registreret af Roskilde amt. Hvilke høje skulle man gøre noget ekstra for? Man fik ansat en arkæolog til at besøge højene. Det viste sig, at mange af højene var noget medtagne.

Ved randstenene, omkring højene, er der nedgravet krukke og andre ting. Ved hver enkelt høj blev der aftalt med landmændene, at de skulle holde sig 2 meter udenfor randstenene.

I 1999 foretog man en registrering af skovens høje. Man fandt 27 "nye" høje, hvoraf mange var ukendte - også af ejeren. Skovejerne har vist stor interesse for at bevare højene.

Da man i dag kører med store maskiner, ofte med bæltter, og man harver og pløjer, er skovens fortidsminder ikke længere sikret; derfor er det så vigtigt, at de registreres og indtegnes på skovkortene, -og at alle, der arbejder i skoven, understøttes med et kort, så man ikke af vanvare ødelægger disse enestående minder fra fortiden. -Wedell-Neergaard tilføjede: "Dette er en kold skov og på ret sandet jord, ja, her er endog lyng. I Klosterskoven er der markeret 3 høje".

Fra nåleskov til løvskov

Efter dette punkt fra en fjern fortid begav ekskursionen sig til afd. 338, hvor skovfoged H.I. Christophersen oplyste, at skovdistriktet er på 1723 ha, hvoraf 1635 ha er bevokset.

Der er idag: 57% med løvskov
37% nåleskov
6% pyntegrønt

Distriktet har 1 skovfoged og 4 faste skovarbejdere, 2 skovfogedelever og 2 EUD-elever. Producerer årligt 150-200 tons pyntegrønt, og til det arbejde har man 12-15 extra ansatte. I plantesæsonen har vi lidt extra hjælp. Man bruger skovningsmaskiner i nåle-

I afd. 338 fortæller skovfoged Christophersen om problemerne ved konvertering fra nål til løv.

skoven. Der er en grøftegraver, og vi har maskiner til at rydde skovningspladserne.

Efter stormen i 1967 konverterede man fra løv til nål. Skovfogeden fortæller: Nogle steder ryddede man eg, hvor der var ammetræer af hybridasp. Der blev noget flis ud af det. Man regnede ud, at man kunne tage 3 generationer med gran på samme tid, som man havde 1 generation eg, og man beregnede, at man kunne få større udbytte med gran.

"Nu laver vi om til løv, så vi får en mere sikker skov". Skovfogeden fortalte om alle de forskellige former for tilskud, der kan ydes ved anlæg af de forskellige løvtrækulturer.

"Stykket vi befinder os i, har været gran, der blev hjemsoget af stormfald i 1981. I den ene del er der bøg med selvsået birk, der virker som skærm. Ved siden af var der plantet ask, men det er nu blevet til selvsået rødgran, douglas, grandis og birk. Nede i lavningen er de fleste ask gået ud, og der er nu sat rødæl. Stykket vil blive behandlet med plukhugst.

Et dejligt minde om Svenstrups historie

Vil man læse om udviklingen i Svenstrups skove i det 19. århundrede, da skal man gå i gang med det fortrinlige værk "Svenstrup, et sjællandsk Gods' Historie, udgivet af J. Wedell-Neergaard", trykt i København 1921.

I denne mægtige bog kan man få utroligt meget at vide, ikke blot om skovenes historie, men om hele godsets historie, bygningshistorie og personalhistorie. Før ekskursionen til Svenstrup har jeg med stor interesse læst denne bog.

Skovenes historie er delt op i to kapitler. "Skovene i ældste og ældre Tid", af Fritz Heide og "Skovene efter 1849" af Frants Muus, der var skovrider på Svenstrup fra 1900 til 1946.

I "Skovene efter 1849" skriver Frants Muus i indledningen:

Driftplanen af 1849 og Etaten siden da. Skovdriften paa Svenstrup i forrige Aarhundrede har faaet sin væsentlige Karakter derigennem, at to længe levende Besiddere har styret Svenstrup i næsten hele dette Tidsrum, Major J.A. Neergaard fra 1803-46 og Gehejmekonferensraad J. Neergaard fra 1847-93.

Og samtidig har som Skovridere fungeret K.W. Støtze fra 1815-60 og N. Nielsen fra 1856-1900, de fire første Aar kun for en Del af Distriktet. Sjældent har vel en Skovejendom skiftet saa lidt Styre i Løbet af et Aarhundrede, og dette Forhold har haft stor Indflydelse paa den jævne, støt Udvikling og Forbedring af Skovene

I Muus' grundige beskrivelse kan man se, at man i 1849 kun havde 20 ha med nåletræ. I 1904 var arealet steget til 185 ha, og i 1919 var det blevet til 200 ha. I dag er der nål på 608 ha og pyntegrønt på 105 ha.

Men desværre er det jo ikke muligt for mig her at stille en større sammenligning op mellem skovdistriktet i det 19. århundrede og i dag - hvor interessant det end kunne være.

-Blot et lille hjertesuk. Man kunne ønske, at mange flere af vore godser havde et lignende værk som dette.

Dyrehaven

-brugt som motiv for guldalderens malere

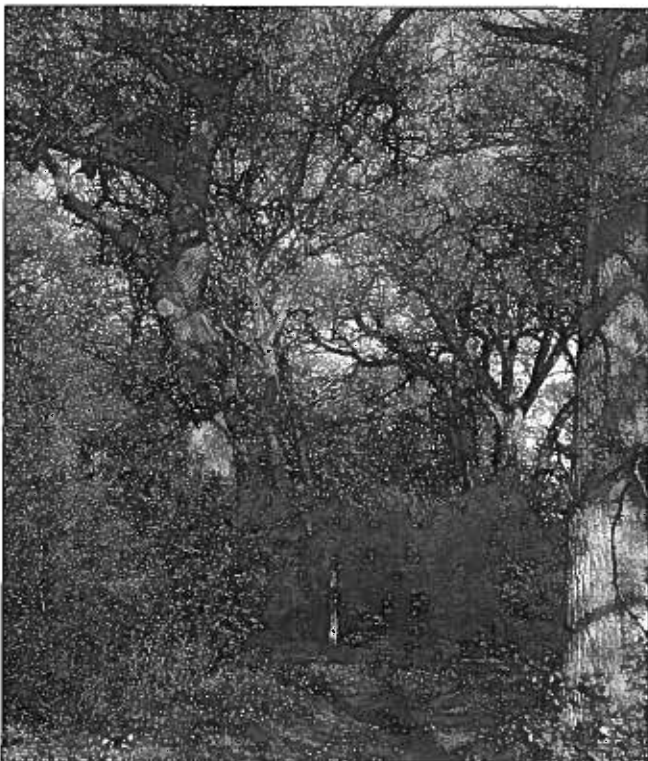
Efter besøget i afd. 338 kørte man ad skønne, idylliske veje op til Kudskehuset ved Skjoldnæsholm. Her blev vi bænket i de hyggelige stuer og blev trukket på en splendid frokost. Kaffen med kringle indtog vi ude i den dejlige have, og i disse herlige omgivelser blev der også afholdt generalforsamling.

Efter frokosten kørte man til Borup sø, hvor biolog Per Helmgaard fortalte om biomanipulation og andet vedrørende istandsættelse af søen.

-Og nu gik turen tilbage til Svenstrup, hvor Wedell-Neergaard førte os ud til den landskabeligt skønne dyrehave.

Vor energiske og livlige fører fortalte, da vi stod og kiggede ind til de store gamle træer: Dette landskab ligner landskabet, før skovloven trådte i kraft i 1805. Mange søer, våde enge og land og skov imellem hinanden. Man drev svin på olden i skoven. På det samlede Svenstrup gods kunne der gå 2000 oldensvin.

Efter skovlovens indførelse fik vi mange lige skovbryn, og man begyndte at dyrke et ordnet skovbrug. Dengang begyndte man også at indrette en dyrehave, indhegnet af et risgærde; det var hoveriarbejde.

Et kig ind mellem dyrehavens maleriske gamle træer.

På vej hjem - fra dyrehaven - efter en dejlig dag.

Fra 1848 foreligger der fortegnelser over nedlagt vildt. 30-40-60 stk. dåvildt blev solgt hvert år.

Det græssende vildt giver en særlig skovtype. Man får de åbne strækninger, hvor man kan kigge ind. Dyrehaven kommer til at ligne det landskab, man havde før skovloven af 1805. Midt i 1800-tallet bliver risgærdet udskiftet med et trægærde, der var meget flot og sirligt.

Sikavildt for første gang i Danmark år 1900

I 1900 importerer man det japanske sikavildt, som der første sted i Danmark.

I 1947 nedlægges man dyrehaven. I 1965 bliver den oprettet igen, der bliver skabt en ny dyrehave med dåvildt, sika og muffloner (fra Korsika). Mufflonen trives ikke på denne fugtige bund. -Da Rudolf Sand skulle skyde den store vædder, blev den så bange, at den satte sig ned.

Dyrehaven måtte nedlægges for kort tid siden; vi kunne ikke finde økonomi i driften af den. -Da vi ingen dyrehave har mere, får vi ikke det typiske græsningslandskab - området mister sit særpræg.

Dagen sluttede af med en velment tak fra formanden til Wedell-Neergaard og Christophersen: Tak for en rigtig dejlig dag. Vi har hørt om det oldnordiske, og vi har hørt om de nye problemer i skovbruget og meget andet.

Numre - det klarer vi:

Administration:

Per Thomsen (pt)

Hørvænget 56, 4690 Haslev.

Tlf. 5631 3332. Mobil. 4033 6661.

Arbejde tlf. 5671 3300.

Fax. 5631 6362.

Giro 6 33 59 50.

E-mail: rummeteren.per@post.tele.dk

Ansvarshavende og stof til bladet:

Henry L. Nielsen (hln)

Venusvej 6, 8723 Løsning.

Tlf. 7565 1714. Mobil. 2166 8536.

Onsdage hele dagen.

Fax. 7579 0216. Altid åben.

E-mail: rummeterenhenry@mail.tele.dk

www.home6.inet.tele.dk/rummeter